

Raport roczny ESM dot. migracji i azylu

---

część 2, Polska 2021 r.

Raport roczny ESM dot. migracji i azylu

część 2, Polska 2021 r.

Niniejszy raport krajowy został skompilowany i przygotowany przez Urząd do Spraw Cudzoziemców, pełniący funkcję koordynatora Krajowego Punktu Kontaktowego Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce (PL KPK ESM) i stanowi kompilację odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszu Europejskiej Sieci Migracyjnej. Podstawą do prac nad raportem były wspólne specyfikacje oraz metodologie przyjęte przez Europejską Sieć Migracyjną (ESM).

Europejska Sieć Migracyjna została powołana na mocy Decyzji Rady 2008/381/EC z dnia 14 maja 2008 r. w celu dostarczania aktualnych, obiektywnych, wiarygodnych i porównywalnych informacji na temat migracji i azylu instytucjom UE, władzom i instytucjom państw członkowskich oraz opinii publicznej, w celu wspierania procesu kształtowania polityki w UE. Europejska Sieć Migracyjna (ESM) to ogólnoeuropejska sieć dostarczająca informacji na temat migracji i azylu. W skład ESM wchodzić Krajowe Punkty Kontaktowe (KPK) w państwach członkowskich ESM (państwa członkowskie UE z wyjątkiem Danii) oraz państwach o statusie obserwatorów (Norwegia, Gruzja, Mołdawia, Ukraina, Czarnogóra, Armenia), Komisja Europejska i dostawca usług ESM (ICF).

Elektroniczna wersja krajowego raportu (w polskiej i angielskiej wersji językowej) dostępna jest na stronie <https://www.gov.pl/web/europejska-siec-migracyjna> w zakładce „Publikacje”.

ZASTRZEŻENIE:

Raport został przygotowany przez Krajowy Punkt Kontaktowy Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce (PL KPK ESM). Wyrażane w nim opinie niekoniecznie odzwierciedlają punkt widzenia instytucji wchodzących w skład PL KPK ESM i Komisji Europejskiej. Podmioty te nie są również związane wnioskami sformułowanymi w raporcie.

KONTAKT:

Krajowy Punkt Kontaktowy
Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce
Urząd do Spraw Cudzoziemców
ul. Koszykowa 16, 00-564 Warszawa
email: esm@udsc.gov.pl
strona internetowa: <https://www.gov.pl/web/europejska-siec-migracyjna>

PROJEKT I SKŁAD:

Studio graficzne SmartDTP
www.smartdtp.pl

Spis treści

1

Streszczenie
>7

2

Przegląd sytuacji azylowej
i migracyjnej oraz rozwoju
polityki w tych obszarach
>9

3

Legalna migracja
>13

4

Ochrona międzynarodowa
>17

5

Małoletni bez opieki i inne
szczególnie narażone grupy
>21

6

Integracja i włączenie
>23

7

Obywatelstwo
i bezpieczeństwa
>27

8

Granice, wizy i strefa
Schengen
>33

9

Nielegalna migracja
i przemyt migrantów
>37

10

Handel ludźmi
>43

11

Powrót i readmisja
>49

12

Załącznik A – Krajowe dane
statystyczne
>53

Europejska Sieć Migracyjna (EMN) to unijna sieć ekspertów ds. migracji i azylu, którzy współpracują w celu dostarczania obiektywnych, porównywalnych informacji i wiedzy na temat nowych zagadnień związanych z azylem i migracją w Europie.

1

Streszczenie

W 2021 roku zaobserwowano szereg wydarzeń w obszarze migracji i azylu w Polsce. Związane były one głównie z sytuacją w Afganistanie, na Białorusi oraz na granicy polsko-białoruskiej. W ich wyniku wprowadzono zmiany do ustawodawstwa krajowego (m.in. do ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej). Ponadto, przyjęto nowe regulacje dotyczące ochrony międzynarodowej, zarządzania granicami, polityki wizowej, zwalczania działań polegających na ułatwianiu nielegalnej migracji, zapobiegania nielegalnemu pobytowi oraz w obszarze powrotów.

Jako istotny czynnik, który wywarł wpływ na rozwój sytuacji w obszarze legalnej migracji wskazać należy utrzymujący się trend rosnącej liczby wniosków o legalny pobyt w Polsce. W związku z tym w 2021 r. przyjęto kilka środków

w ramach nowelizacji ustawy o cudzoziemcach i niektórych innych ustaw. Celem przedmiotowych zmian było zmniejszenie obciążenia organów administracyjnych prowadzących postępowania związane z wydawaniem zezwolenia na pracę dla cudzoziemców oraz ograniczenie liczby spraw zaległych. Zmiany wprowadzono m.in. w przepisach dotyczących udzielania i zmiany zezwoleń na pobyt czasowy i pracę, zasad udzielania zezwoleń na pobyt czasowy w celu łączenia rodzin, jak również w procedurze informowania cudzoziemców o przysługujących im prawach oraz obowiązkach. Wyżej wymienione zmiany weszły w życie w styczniu 2022 roku, jednak zostały przyjęte w 2021 roku.

Ponadto wdrożono również pewne działania w zakresie zwalczania rasizmu i dyskryminacji, przeciwdziałania handlowi ludźmi, a także dodatkowe środki związane z rozprzestrzenianiem się pandemii COVID-19.

1.1. Wstęp

Zgodnie z art. 9 ust. 1 decyzji Rady 2008/381/WE w sprawie ustanowienia ESM, co roku każdy krajowy punkt kontaktowy zobowiązany jest do przedstawienia raportu na temat sytuacji migracyjnej i azylowej w państwie członkowskim, opisującego rozwój polityki w tej dziedzinie oraz zawierającego dane statystyczne.

Roczny raport Europejskiej Sieci Migracyjnej składa się z dwóch części oraz załącznika statystycznego. Część 1. raportu krajowego oraz załącznik statystyczny mają na celu dostarczenie decydującym w Komisji Europejskiej informacji na temat postępów na szczeblu krajowym. Z kolei część 2. raportu jest ukierunkowana na szerszego odbiorcę zainteresowanego przeglądem sytuacji azylowej i imigracyjnej w Polsce. Struktura niniejszego raportu pozwala na zapoznanie się ze wszystkimi

aspektami związanymi z sytuacją migracyjną i azylową w Polsce w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2021 roku.

Informacje niezbędne do sporządzenia części 2. raportu krajowego uzyskano poprzez wystanie wniosków o udzielenie informacji oraz podsumowanie odpowiedzi pozyskanych z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Straży Granicznej, Urzędu do Spraw Cudzoziemców, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania, Komendy Głównej Policji oraz Państwowej Inspekcji Pracy.

Wszystkie terminy użyte w niniejszym raporcie są zgodne z definicjami zawartymi w Stowniku ESM zawierającym terminologię azylową i migracyjną.

2

**Przegląd sytuacji
azyłowej i migracyjnej
oraz rozwoju polityki
w tych obszarach**

Pandemia COVID-19 wstrzymała rosnący trend migracji międzynarodowych w większości krajów europejskich, natomiast w przypadku Polski doprowadziła do elastycznej zmiany w modelu migracji. Doszło do stopniowej transformacji – z kraju zdominowanego przez migrację cyrkulacyjną z państw sąsiednich, Polska stała się krajem zamieszkania. W obszarze wydawania dokumentów pobytowych przedłużających czas pobytu cudzoziemców zauważono nową tendencję: zamianę pobytu na podstawie wize na zezwolenie na pobyt czasowy; zmianę pobytu czasowego na pobyt stały; zmianę pobytu stałego na obywatelstwo. Dodatkowym czynnikiem skłaniającym obcokrajowców do przyjazdu do Polski jest sytuacja polityczna i gospodarcza krajów sąsiednich, która niewątpliwie zachęca ich do poszukiwania lepszych warunków życia.

Ograniczenia w przemieszczaniu się osób w związku z pandemią COVID-19 nie spowodowały odwrócenia tendencji wzrostowej w zakresie liczby wniosków w sprawach dotyczących legalizacji pobytu. Obywatele państw trzecich złożyli w 2021 roku łącznie 393 000 wniosków o wydanie zezwolenia na pobyt (pobyt czasowy, stały i długoterminowy) – tj. o 110 000 więcej niż w roku 2020 (+39%). Wśród cudzoziemców ubiegających się o zezwolenia na pobyt – zgodnie z dotychczasowymi tendencjami – dominowali obywatele Ukrainy – 70% (265 000). Ponadto, największą liczbę wniosków złożyli obywatele z następujących krajów: Białoruś (8%, 29 000), Gruzja (6%, 22 000), Mołdawia (8 600, 2%), Indie (7 100, 1,8%) i Rosja (7 000, 1,8%). Najbardziej popularne były wnioski o zezwolenie na pobyt czasowy (359 000) – składane głównie przez obywateli Ukrainy, Gruzji, Białorusi, Mołdawii i Indii. 23.000 wniosków dotyczyło pobytu stałego (cudzoziemcy pochodzący głównie z Białorusi, Ukrainy, Rosji, Wietnamu i Turcji). Z drugiej strony, blisko 9 000 osób złożyło wniosek o zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej (większość wnioskodawców stanowili obywatele Ukrainy, Rosji, Białorusi, Wietnamu i Armenii).

W zakresie ochrony międzynarodowej podkreślić należy trzykrotny wzrost liczby cudzoziemców składających wnioski o udzielenie ochrony

(7 700) oraz zmianę grupy krajów z których pochodzi największa liczba wnioskodawców: Białorusini – 2 257, Afgańczycy – 1 781 (991 ewakuowanych), Irakijczycy – 1 400, Rosjanie – 987, Ukraińcy – 261. Czynnikiem w największym stopniu odpowiedzialnym za wzrost liczby osób ubiegających się o ochronę międzynarodową w Polsce w 2021 roku były: emigracja polityczna z Białorusi, ewakuacja blisko tysiąca Afgańczyków z Kabulu w związku z powrotem do władzy Talibów oraz wzrost nielegalnej imigracji – głównie z Iraku – w wyniku stworzenia przez władze białoruskie sztucznego szlaku migracyjnego do Polski i innych krajów UE. Emigracja polityczna z Białorusi, która uległa znacznemu nasileniu po sfalshowanych wyborach prezydenckich w 2020 roku oraz następującej po nich fali represji jest zjawiskiem trwałym i prawdopodobnie wywrze znaczący wpływ na liczbę postępowań dotyczących ochrony międzynarodowej na terytorium Polski w 2022 roku. Z kolei ewakuacja obywateli afgańskich była zdarzeniem wyjątkowym. W ostatnich miesiącach 2021 roku liczba wniosków o ochronę międzynarodową złożonych przez Afgańczyków znacznie spadła.

Trudno jest przewidzieć rozwój sytuacji na granicy polsko-białoruskiej oraz skalę presji migracyjnej z tego kierunku. Wydaje się jednak, że ograniczenie napływu imigrantów przez szlak migracyjny organizowany przez władze białoruskie spowoduje wyraźny spadek wniosków o ochronę międzynarodową składanych w Polsce przez Irakijczyków. Warto wskazać, że blisko 60% wniosków o udzielenie ochrony narodowej zostało ocenionych pozytywnie, co stanowi prawie czterokrotny wzrost w porównaniu z rokiem poprzednim (16%). W odniesieniu do postępowań dublińskich należy zauważyć, że w 2021 roku procedury dotyczyły głównie Rumunii (33%), co może świadczyć o rosnącym znaczeniu tego kraju na szlaku nielegalnej imigracji do Polski.

Do dn. 31 grudnia 2021 roku, pod opieką Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców znajdowało się prawie 6 000 cudzoziemców, tj. o 2 800 więcej niż rok wcześniej. 18% mieszkało w jednym z ośrodków dla cudzoziemców, a pozostałe 82% otrzymywało świadczenie pieniężne na samodzielne funkcjonowanie.

Liczba ważnych dokumentów pobytowych wyniosła prawie 540 000. W porównaniu ze stanem z roku ubiegłego wartość ta wzrosła o ponad 88 000. Najliczniejsze grupy cudzoziemców w Polsce to obywatele: Ukrainy – 308 000 (57%), Białorusi – 40 000 (7%), Niemiec – 20 000 (4%), Rosji – 14 000 (3%) Wietnamu, Indii i Gruzji – po 11 000 (2%), Włoch – 8 500 (1%), Wielkiej Brytanii – 7 000 (1%) i Chin – 6 700 (1%).

75% ważnych dokumentów to karty pobytu wydane w związku z zezwoleniem na pobyt czasowy, 20% – karty pobytu dla posiadaczy zezwolenia na pobyt stały, 13% – zaświadczenia o zameldowaniu lub stałym pobycie obywatela UE oraz karty pobytu potwierdzające udzielenie ochrony międzynarodowej lub krajowej na terytorium Polska – posiada je prawie 6 000 cudzoziemców, w tym: 1 565 – status uchodźcy, 2 239 – ochrona uzupełniająca, 223 – pobyt tolerowany, 1 750 – pobyt z przyczyn humanitarnych.

Obywatele Ukrainy posiadają połowę wszystkich ważnych dokumentów w Polsce: 81% (252 000) zostało wydanych w związku z udzieleniem zezwolenia na pobyt czasowy, 14% – na pobyt stały (44 000) i 3% – na status rezydenta długoterminowego UE (10 500). 371 obywateli

Ukrainy przebywa w Polsce jako członkowie rodziny obywatela UE, 69 jest uchodźcami, 313 posiada dokument potwierdzający udzielenie ochrony uzupełniającej, 4 – pobyt tolerowany, a 421 osób może przebywać ze względów humanitarnych.

Dynamicznie rośnie również liczba Białorusinów, którzy posiadają ważne dokumenty uprawniające do pobytu na terytorium RP. W ciągu ostatniego roku do tej listy dodano ponad 12 000 dokumentów, co stanowi wzrost o 45%. Warto zwrócić uwagę na wyraźną dominację pobytów stałych (24 000), które są uzyskiwane głównie ze względu na polskie pochodzenie lub Kartę Polaka (7 000 zezwoleń wydanych w 2021 roku).

W najbliższym czasie należy spodziewać się zwiększonego napływu obcokrajowców, szczególnie do obszarów wysoko zurbanizowanych. Skala zjawiska będzie jednak zależała przede wszystkim od rozwoju sytuacji politycznej i gospodarczej na Ukrainie i Białorusi, a także w innych krajach byłego ZSRR. Należy również zaznaczyć, że pomimo pandemii COVID-19, wyraźny wzrost liczby wniosków – oprócz dwóch wyżej wymienionych krajów – od kilku lat dotyczy również obywateli Gruzji, Mołdawii, Rosji i Uzbekistanu.

3

Legalna migracija

3.1. Migracja w celach zarobkowych

Nowelizacja ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw została uchwalona 17 grudnia 2021 r. (weszła w życie 29 stycznia 2022 r.) w celu zmniejszenia obciążeń organów administracyjnych w prowadzeniu postępowań mających na celu dopuszczenie cudzoziemców do polskiego rynku pracy, w szczególności w sprawie zezwoleń na pobyt czasowy i pracę, jak również w celu wyeliminowania istniejących opóźnień i zapobieżenia powstawaniu kolejnych.

Przedmiotowe zmiany służą zmniejszeniu liczby postępowań w sprawach przewlekłych oraz kosztów prowadzenia spraw. Zapewniają również większe zaangażowanie cudzoziemca we współpracę z organem rozpatrującym wniosek o wydanie zezwolenia na pobyt, ustalając korzystne dla niego terminy administracyjne.

Zgodnie z treścią nowelizacji, okres pracy dopuszczalny na podstawie oświadczenia o powierzeniu pracy cudzoziemcowi (uproszczony instrument umożliwiający obywatelom Armenii, Białorusi, Gruzji, Mołdawii, Rosji i Ukrainy wejście na polski rynek pracy) został wydłużony do maksymalnie 24 miesięcy. Przed nowelizacją, wynosił on 6 miesięcy.

Nowelizacja z 17 grudnia ustanowiła szczególny tryb zakończenia postępowań w sprawie zezwoleń na pobyt czasowy i pracę, wszczętych przed 1 stycznia 2021 r., które były jeszcze w toku w dniu jej wejścia w życie (tj. 29 stycznia 2022 r.). Tego rodzaju zezwolenia są najczęściej wybierane do przedłużenia pobytów krótkoterminowych w Polsce, stanowiąc zdecydowaną większość wszystkich postępowań prowadzonych w sprawach migracyjnych w Polsce.

W ramach uproszczonej procedury, zezwolenie na pobyt czasowy i pracę będzie udzielane cudzoziemcowi bez dalszego badania przesłanek jego udzielenia z zastrzeżeniem, że cudzoziemiec nie zostanie wpisany na listę cudzoziemców, których pobyt na terytorium Polski jest niepożądany (tzn. jego dane nie zostaną umieszczone w krajowym rejestrze w celu zakazu wjazdu), jak również, że jego dane nie zostaną umieszczone w Systemie Informacyjnym Schengen w celu odmowy wjazdu, oraz pod warunkiem, że udzielenie zezwolenia nie będzie niemożliwe ze względu na względy

obronności lub bezpieczeństwa państwa lub ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, lub zobowiązania wynikające z postanowień ratyfikowanych umów międzynarodowych wiążących Rzeczpospolitą Polską. Poza kwestiami omówionymi powyżej, wnioski nie może zawierać żadnych braków formalnych, musi być złożony podczas legalnego pobytu cudzoziemca na terytorium Polski, a także m.in. nie mogą istnieć przesłanki do odmowy wszczęcia postępowania. W takim przypadku, właściwy wojewoda lub Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców (jeżeli toczy się postępowanie odwoławcze) niezwłocznie kończy postępowanie, wydając decyzję o udzieleniu zezwolenia na pobyt czasowy i pracę na okres 2 lat. W celu uniknięcia wygaszenia zezwolenia oraz świadczenia pracy na jego podstawie, cudzoziemiec zobowiązany jest dostarczyć oświadczenie podmiotu powierzającego wykonywanie pracy o powierzeniu pracy cudzoziemcowi wraz z niezbędnymi dokumentami. Osoba uprawniona musi wykonać te czynności w terminie 60 dni od daty doręczenia decyzji o udzieleniu zezwolenia podmiotowi powierzającemu wykonywanie pracy cudzoziemcowi. Przedmiotowe zezwolenie określa również podstawy do jego wycofania oraz umożliwia przeprowadzenie kontroli ex-post. Cudzoziemiec jest zobowiązany do informowania wojewody o każdej zmianie miejsca zamieszkania.

Ustawa zmieniająca ustawę z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach wprowadziła ogólne terminy rozpatrywania spraw dotyczących zezwoleń na pobyt w celu wykonywania pracy (60 dni od złożenia kompletnego wniosku i 90 dni od złożenia odwołania). Powyższe terminy dotyczą postępowań wszczętych i nadal trwających przed, jak również wszczętych po wejściu w życie zmian w ustawie o cudzoziemcach z 2021 roku (29 stycznia 2022 roku). Przed wprowadzeniem nowelizacji fakt, czy cudzoziemiec przedstawił wszystkie wymagane dokumenty przy składaniu wniosku, nie miał znaczenia dla terminu rozpatrywania sprawy wynikającego z ogólnych przepisów prawa procesowego.

Wymogi merytoryczne dotyczące posiadania stałego i regularnego źródła dochodu wystarczającego do pokrycia kosztów utrzymania oraz posiadania

zagwarantowanego miejsca zamieszkania na terytorium Polski w celu udzielenia zezwolenia na pobyt czasowy i pracę zostały zastąpione nowym wymogiem wskazującym, że wysokość miesięcznego wynagrodzenia otrzymywanego przez cudzoziemca nie może być niższa niż minimalne wynagrodzenie za pracę, bez względu na liczbę godzin pracy i rodzaj stosunku prawnego stanowiącego podstawę pracy. Istotnie zmodyfikowano również wymóg dotyczący ubezpieczenia zdrowotnego, uznając go za spełniony w przypadku, gdy istnieją uzasadnione przesłanki świadczące o tym, że cudzoziemiec podejmie pracę i tym samym zostanie objęty ubezpieczeniem zdrowotnym z mocy prawa.

Zmiana wiąże się również z dodaniem nowego przepisu, tj. art. 114 ust. 4b ustawy o cudzoziemcach, który uwzględnia przypadek, gdy cudzoziemiec ubiega się o zezwolenie na pobyt czasowy w związku z wykonywaniem pracy na rzecz więcej niż jednego podmiotu. W takim przypadku wymóg udzielenia zezwolenia na pobyt czasowy i pracę uważa się za spełniony, jeżeli suma wynagrodzeń podanych w załączniku 1 do wniosku o wydanie zezwolenia na pobyt czasowy i pracę nie jest niższa niż płaca minimalna.

Nowelizacja wprowadza również, wynikające z praktycznych potrzeb, istotne zmiany w procedurze zmiany zezwolenia na pobyt czasowy i pracę. W obecnym stanie prawnym zmiana przedmiotowego zezwolenia może obejmować zmianę pracodawcy lub zmianę warunków wykonywania pracy określonych w zezwoleniu na podstawie art. 118 ust. 1 pkt 2-5 ustawy o cudzoziemcach.

W wyniku nowelizacji, do zakresu zmiany dopuszczalnej w tym trybie weszła również zmiana podmiotu powierzającego wykonywanie pracy. Ponadto, cudzoziemcowi udziela się zwolnienia z obowiązku posiadania zezwolenia na pracę określonego odrębnymi przepisami. Wniosek o zmianę zezwolenia na pobyt czasowy i pracę składa się na formularzu zgodnym ze wzorem, który zostanie określony w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, wydanym na podstawie wprowadzonego art. 120b ustawy o cudzoziemcach. Wniosek o zmianę zezwolenia na pobyt czasowy i pracę należy złożyć wraz z załącznikiem nr 1 wniosku o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy według wzoru określonego w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 kwietnia 2019 r. (Dz. U. poz. 779) oraz dokumentami niezbędnymi do potwierdzenia danych zawartych we wniosku, a także okoliczności uzasadniających zmianę zezwolenia na pobyt czasowy i pracę. Zmiana zezwolenia na pobyt czasowy i pracę podlega opłacie skarbowej w nowej stawce 220 zł (połowa stawki opłaty skarbowej za udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy i pracę).

Równoległe do tych zmian stworzono ramy prawne w celu priorytetowego rozpatrywania wniosków o wydanie zezwolenia na pracę, a także zezwolenia na pobyt czasowy i pracę, które uprawniają do zatrudnienia u podmiotów znajdujących się na liście przedsiębiorców prowadzących działalność o strategicznym znaczeniu dla gospodarki.

3.2. Studenci i naukowcy

Nie raportowano istotnych wydarzeń w tym obszarze w 2021 r.

3.3. Łączenie i tworzenie rodzin

Nowelizacja ustawy o cudzoziemcach z dnia 17 grudnia 2021 roku wdrożyła wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczące procedur łączenia rodzin wydane w sprawach: C-133/19, C-136/19 i C-137/19 z 16 lipca 2020 r. B.M.M. i inni przeciwko État belge oraz C-550/16 z 12 kwietnia 2018 r. A. i S. przeciwko Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie.

Zgodnie z nowelizacją, data złożenia wniosku o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy w celu połączenia rodziny jest (od 29 stycznia 2022 r.) uznawana za datę właściwą dla oceny, czy członek rodziny w rozumieniu ustawy o cudzoziemcach jest małoletni.

Kolejna zmiana sprawia, że do cudzoziemca, któremu nadano status uchodźcy lub udzielono ochrony uzupełniającej, może dołączyć bezpośredni wstępny lub osoba pełnoletnia odpowiedzialna za niego, jeżeli ten cudzoziemiec w dniu złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej był małoletnim bez opieki lub stał się nim po złożeniu wniosku, a następnie osiągnął wiek dojrzały, pod warunkiem, że wniosek o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy zostanie złożony w ciągu 6 miesięcy od dnia uzyskania statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej.

3.4. Informacje na temat sposobów i warunków legalnej migracji

Nowelizacja z 17 grudnia 2021 r. wprowadziła do ustawy o cudzoziemcach domniemanie, że obowiązek pouczenia cudzoziemca o jego prawach i obowiązkach oraz procedurze jest spełniony m.in. wtedy, gdy organ prześle pisemne pouczenie utrwalone w formie elektronicznej na wskazany

przez cudzoziemca adres e-mail lub wskaże adres strony internetowej, na której znajduje się pouczenie, a cudzoziemiec wyrazi pisemną zgodę na pouczenie w jednej z tych form.

3.5. Wyzysk pracowników (zapobieganie)

Nie raportowano istotnych wydarzeń w tym obszarze w 2021 r.

3.6. Inne aspekty legalnej migracji

W 2021 roku nie odnotowano innych istotnych wydarzeń w obszarze legalnej migracji.

4

Ochrona międzynarodowa

4.1. Wdrożenie Wspólnego Europejskiego Systemu Azylowego i związane z tym zmiany polityczne

Nie raportowano istotnych wydarzeń w tym obszarze w 2021 r.

4.2. Przyjmowanie osób składających wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej

Nie raportowano istotnych wydarzeń w tym obszarze w 2021 r.

4.3. Relokacja

Nie raportowano istotnych wydarzeń w tym obszarze w 2021 r.

4.4. Programy przesiedleń i przyjęć humanitarnych

W 2021 roku największe wyzwanie w zakresie ochrony międzynarodowej dla Polski stanowiły wydarzenia na Białorusi, w Afganistanie i sytuacja na granicy polsko-białoruskiej. Zaobserwowano znaczący wzrost liczby wniosków o nadanie statusu uchodźcy składanych przez obywateli Białorusi i Afganistanu oraz przez osoby, głównie z Iraku, które ubiegały się o ochronę międzynarodową po nielegalnym przekroczeniu granicy. W odpowiedzi, Polska zdecydowała się nadać większy priorytet sprawom, w których możliwe było udzielenie ochrony międzynarodowej obywatelom Białorusi i Afganistanu. W odniesieniu do Afganistanu, zgodnie z artykułem 15b Dyrektywy 2011/95/EU można było udzielić ochrony międzynarodowej – zarówno statusu uchodźcy, jak i ochrony uzupełniającej – głównie tym obywatelom afgańskim, którzy zostali ewakuowani przez władze polskie. Status uchodźcy przyznawano w przypadkach, gdy możliwe było stwierdzenie, że wnioskodawca mógłby być ścigany z powodu poglądów politycznych. Ponadto, wyższy priorytet nadano również tym przypadkom, w których możliwe było wydanie decyzji

negatywnej wnioskodawcom, którzy nielegalnie przekroczyli granicę polsko-białoruską.

W związku z powyższym, w polskim prawie wprowadzono kilka zmian. W dniu 26 października 2021 r. weszła w życie nowelizacja ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Nowelizacja ustanawia fakultatywną podstawę prawną do pozostawienia bez rozpatrzenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego przez cudzoziemca bezpośrednio po nielegalnym przekroczeniu granicy. Przepis ten nie ustanawia obowiązku, lecz jedynie możliwość pozostawienia wniosku złożonego w takich okolicznościach bez rozpatrzenia. Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców działa w ramach uznania administracyjnego, po dokonaniu indywidualnej oceny, ważąc interes publiczny i uzasadniony interes jednostki.

Cudzoziemiec niezadowolony z decyzji Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców może złożyć do Rady do Spraw Uchodźców – jako organu wyższego stopnia – formalne odwołanie. Rada do Spraw Uchodźców będzie zobowiązana do oceny sposobu wykorzystania uznania

administracyjnego przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Ponadto, decyzja Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców będzie podlegała kontroli sądowej. Zgodnie z polskim prawem, cudzoziemiec może wnieść skargę do Sądu Administracyjnego. Sąd może nakazać organowi administracyjnemu rozpatrzenie wniosku cudzoziemca.

Przedmiotowej procedury nie stosuje się, gdy cudzoziemiec przybywa do Polski bezpośrednio z terytorium, na którym jego życiu lub wolności zagrażało prześladowanie lub ryzyko poważnej krzywdy. Cudzoziemiec jest również zobowiązany do przedstawienia wiarygodnych powodów nielegalnego wjazdu na terytorium Polski i złożenia

wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej niezwłocznie po przekroczeniu granicy.

W 2021 r. można było również zaobserwować pewne zmiany w obszarze procedury dublińskiej. Wnioski o przyjęcie odpowiedzialności były kierowane do wszystkich państw, chyba że dotyczyły przedstawicieli tzw. grup wrażliwych. Każde postępowanie było rozpatrywane indywidualnie. W przypadku decyzji pozytywnej, jedynie Grecja została poproszona o przedstawienie Polsce gwarancji przestrzegania przepisów dyrektyw 2008/115/WE i 2013/33/UE po przekazaniu cudzoziemca.

5

**Małoletni bez opieki
i inne szczególnie narażone grupy**

Nie raportowano istotnych wydarzeń w tym obszarze w 2021 r.

6

Integracja i włączenie

6.1. Krajowa strategia integracji

Nie raportowano istotnych wydarzeń w tym obszarze w 2021 r.

6.2. Programy przedwyjazdowe/przyjazdowe

Nie raportowano istotnych wydarzeń w tym obszarze w 2021 r.

6.3. Edukacja i kształcenie dorosłych

Nie raportowano istotnych wydarzeń w tym obszarze w 2021 r.

6.4. Rynek pracy i umiejętności

Nie raportowano istotnych wydarzeń w tym obszarze w 2021 r.

6.5. Usługi podstawowe

Nie raportowano istotnych wydarzeń w tym obszarze w 2021 r.

6.6. Aktywny udział

Nie raportowano istotnych wydarzeń w tym obszarze w 2021 r.

6.7. Walka z rasizmem i dyskryminacją

W 2021 r. trwały prace legislacyjne nad przyjęciem Krajowego Programu Działań na rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030 (ustawodawstwo nie przyjęte w 2021 r.), który jest jednym z priorytetowych działań Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania, mających na celu włączenie zasady równego traktowania do polityki krajowej. Program określa cele i priorytety działań w zakresie równego traktowania, a jego celem jest wyeliminowanie w jak największym stopniu dyskryminacji

z życia społecznego w Polsce. Zakres działań obejmuje w szczególności podnoszenie świadomości społecznej w zakresie równego traktowania, przeciwdziałanie naruszeniom zasady równego traktowania oraz współpracę z partnerami społecznymi, organizacjami pozarządowymi i innymi właściwymi podmiotami.

Poszczególne priorytety zawarte w dokumencie utworzono na podstawie głównych obszarów życia społecznego i gospodarczego, a nie na podstawie

wyzwań dotyczących podstaw dyskryminacji. Dlatego też większość działań zaplanowanych w projekcie będzie skierowana do wszystkich grup narażonych na dyskryminację w danym obszarze życia społeczno-gospodarczego.

Program, wśród działań skierowanych do osób narażonych na dyskryminację ze względu na rasę, pochodzenie lub narodowość, obejmuje:

- zwiększenie wiedzy na temat stereotypów, uprzedzeń i dyskryminacji oraz możliwości przeciwdziałania tym zjawiskom, np. poprzez cykl szkoleń i konferencji z udziałem przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych;
- prowadzenie kampanii społecznych mających na celu przeciwdziałanie dyskryminacji i kształtowanie tolerancji poprzez kampanie w mediach tradycyjnych i społecznościowych na temat problemów związanych z dyskryminacją i uprzedzeniami;
- działania mające na celu zapobieganie i poprawę skuteczności ścigania przestępstw z nienawiści, w tym m.in. działania o charakterze prewencyjnym oraz mające na celu poprawę jakości obsługi osób zgłaszających przestępstwa z nienawiści;
- promowanie języka cechującego się szacunkiem oraz podawanie faktycznych informacji w celu ograniczenia rozprzestrzeniania mowy nienawiści;
- prowadzenie badań społecznych nad zjawiskiem mowy nienawiści;
- powołanie zespołu przy Pełnomocniku Rządu ds. Równego Traktowania, którego zadaniem będzie monitorowanie języka debat publicznych pod kątem mowy nienawiści;
- opracowanie modelu wspierania osób z doświadczeniem migracyjnym w integracji na rynku pracy;
- wsparcie dla szkół i przygotowanie nauczycieli i specjalistów do pracy z różnorodną społecznością uczniowską, w tym z dziećmi i młodzieżą z doświadczeniem migracji;
- program pilotażowy dla uczniów ostatnich klas szkół podstawowych i liceów z mniejszościami narodowymi i etnicznymi w Warszawie;
- prowadzenie szkoleń dla pracowników i funkcjonariuszy Straży Granicznej.

7

Obywatelstwo i bezpieczeństwo

7.1. Uzyskanie obywatelstwa

W 2021 r. w Polsce nie stwierdzono istotnych zmian w tym obszarze.

TABELA 1. Liczba osób, które nabyły obywatelstwo polskie w 2021 r. (stan na dzień 10 maja 2022 r.)

Obywatelstwo	Postępowanie administracyjne	Przyznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
AFGANISTAN	4	0
ALBANIA	6	5
ALGERIA	7	3
ANGOLA	1	2
ARGENTYNA	0	5
ARMENIA	18	49
AUSTRALIA	1	0
AUSTRIA	12	0
AZERBEJDŻAN	5	5
BANGLADESZ	1	3
BELGIA	1	0
BENIN	1	0
BEZ OBYWATELSTWA	4	7
BIAŁORUŚ	1 710	503
BOŚNIA I HERCEGOWINA	6	0
BRAZYLIA	2	7
BUŁGARIA	7	4
CHILE	0	1
CHINY	2	3
CHORWACJA	0	1
CZARNOGÓRA	1	0
CZECHY	2	15
DANIA	6	3

Obywatelstwo	Postępowanie administracyjne	Przyznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
DEMOKRATYCZNA REPUBLIKA KONGA	1	1
EGIPT	11	12
ESTONIA	0	2
ETIOPIA	1	0
FILIPINY	2	6
FRANCJA	7	3
GHANA	0	2
GRECJA	3	4
GRUZJA	9	4
GWATEMALA	0	1
GWINEA	0	1
INDIE	11	16
INDONEZJA	0	2
IRAK	2	2
IRAN	5	6
IRLANDIA	0	1
IZRAEL	6	4
JAPONIA	0	1
JEMEN	4	1
JORDANIA	3	1
KAMERUN	5	3
KANADA	21	4
KAZACHSTAN	12	11
KENIA	0	1
KIRGISTAN	2	0
KOLUMBIA	4	1
KONGO	2	3

Obywatelstwo	Postępowanie administracyjne	Przyznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
KOREA POŁUDNIOWA	6	0
KOSOWO	4	0
KUBA	1	0
LIBAN	5	4
LIBIA	3	1
LITWA	5	25
LUKSEMBURG	1	3
ŁOTWA	5	9
MACEDONIA PÓŁNOCNA	4	3
MADAGASKAR	1	0
MALEZJA	1	1
MALI	0	1
MAROKO	3	8
MEKSYK	7	2
MOŁDAWIA	24	16
MONGOLIA	4	5
NEPAL	2	18
NIDERLANDY	3	3
NIEMCY	158	30
NIEZNANE	1	0
NIGERIA	2	17
NORWEGIA	2	4
PAKISTAN	3	2
PALESTYNA	1	0
PARAGWAJ	1	1
PERU	0	1
REPUBLIKA POŁUDNIOWEJ AFRYKI	0	4
ROSJA	247	82
RUMUNIA	1	17

Obywatelstwo	Postępowanie administracyjne	Przyznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
RWANDA	1	0
SENEGAL	0	1
SERBIA	2	2
SIERRA LEONE	1	1
SŁOWACJA	4	10
SRI LANKA	0	1
STANY ZJEDNOCZONE AMERYKI	35	21
SUDAN	1	1
SYRIA	15	12
SZWAJCARIA	3	0
SZWECJA	67	7
TAJLANDIA	0	1
TANZANIA	0	2
TUNEZJA	12	10
TURCJA	24	32
TURKMENISTAN	1	0
UKRAINA	2 740	1 271
UZBEKISTAN	9	1
WENEZUELA	1	3
WĘGRY	6	10
WIELKA BRYTANIA	39	27
WIETNAM	55	143
WŁOCHY	3	13
RAZEM	5422	2535

7.2. Stwierdzenie bezpieczeństwa, status i przyznane prawa

W 2021 r. w Polsce nie stwierdzono istotnych zmian w tym obszarze.

Łącznie 11 osób o statusie bezpieczeństwa uzyskało obywatelstwo polskie w 2021 roku.

8

Granice, wizy i strefa Schengen

8.1. Zarządzanie granicami na granicy zewnętrznej

Mając na uwadze poważne zagrożenie dla zdrowia publicznego spowodowane COVID-19 oraz konieczność zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego i porządku publicznego, w 2021 roku Straż Graniczna podjęła szereg zadań mających na celu przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się pandemii COVID-19. Działania podejmowane przez Straż Graniczną wynikały z realizacji rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie czasowego zawieszenia lub ograniczenia ruchu granicznego w niektórych przejściach granicznych (od 15 marca 2020 r.) oraz Rady Ministrów w sprawie ustanowienia niektórych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z epidemią.

Zgodnie z wyżej wymienionymi aktami prawnymi:

- możliwość wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej została ograniczona wyłącznie do określonych grup osób. Ponadto, aby zapewnić skuteczną kontrolę sanitarną osób przekraczających granicę państwa, ruch kierowany był wyłącznie na wyznaczone przejścia graniczne;
- podjęto kroki w celu skierowania osób przekraczających granicę Rzeczypospolitej Polskiej na przymusową kwarantannę (poza wyjątkami określonymi w przepisach prawnych).

Dodatkowo, ze względu na szczególne zagrożenie dla bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego związane z sytuacją na granicy państwa z Republiką Białorusi (masowy napływ migrantów), na podstawie Rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 2 września 2021 r., w części województwa lubelskiego i podlaskiego wprowadzono stan wyjątkowy (zakończony 30 listopada 2021 r.).

Ponadto, zgodnie z nowelizacją ustawy o ochronie granicy państwowej z 17 listopada 2021 roku, podjęto odpowiednie działania mające na celu zwiększenie bezpieczeństwa zewnętrznej granicy Polski. W związku z powyższym, wprowadzone zostało rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 listopada 2021 r. w sprawie czasowego zakazu przebywania na określonych obszarach w strefach przygranicznych przy granicy państwowej z Republiką Białorusi obowiązujące do dnia 1 marca 2022 r.

Ponadto, w celu zminimalizowania zagrożeń związanych z niekontrolowanym napływem nielegalnych migrantów z terytorium Republiki Białorusi, podjęto decyzję o budowie konstrukcji zabezpieczającej granicę państwową stanowiącą granicę zewnętrzną (barierę) na podstawie ustawy z dnia 29 października 2021 r.

8.2. Polityka wizowa

W dniu 9 lutego 2021 roku dokonano nowelizacji ustawy o cudzoziemcach z dnia 12 grudnia 2013 roku. Wprowadzono nowe przepisy prawne umożliwiające Ministrowi Spraw Zagranicznych rozpatrywanie wniosków wizowych złożonych przez obywateli państw trzecich w niektórych państwach określonych w późniejszym rozporządzeniu Ministra Spraw Zagranicznych. Wydano rozporządzenie wykonawcze, które weszło w życie 15 czerwca 2021 r. (Rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 28 maja 2021 r. w sprawie państw, w których cudzoziemcy mogą składać wnioski o wydanie wizy przez ministra właściwego do spraw zagranicznych). Przewiduje

ono, że wnioski wizowe złożone na terytorium Białorusi (u właściwych polskich konsulów) mogą być rozpatrywane przez Ministra Spraw Zagranicznych i przez niego wydawane. W związku z powyższą zmianą prawną w Departamencie Konsularnym Ministerstwa Spraw Zagranicznych utworzono „Centrum Decyzji Wizowych”. Ze względu na ogromne obciążenie polskich placówek konsularnych wnioskami wizowymi na Białorusi, część z nich jest obecnie rozpatrywana przez uprawnionych urzędników w ramach Centrum Decyzji Wizowych, które uważa się za ogromne wsparcie w codziennej pracy konsulów w tej części Europy.

8.3. Zarządzanie strefą Schengen, w tym dorobek Schengen, czasowe zawieszenie Schengen itp.

W celu zapewnienia sprawnego funkcjonowania strefy Schengen, przy jednoczesnym zachowaniu i dalszym wzmocnieniu jej bezpieczeństwa, jednym z głównych aspektów w tym zakresie było zapewnienie płynnego przepływu towarów i pracowników przez wewnętrzne granice Polski (w ruchu Schengen). W 2021 roku nie odnotowano żadnych przeszkód w przekraczaniu granicy wewnętrznej.

W związku z poważnym zagrożeniem dla zdrowia publicznego spowodowanym pandemią COVID-19 oraz koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego i porządku publicznego, Straż Graniczna prowadziła na odcinkach granicy stanowiących granicę wewnętrzną działania sanitarne w postaci sprawdzania, czy podróżni posiadają negatywny wynik testu na obecność COVID-19.

9

Nielegalna migracja i przemyt migrantów

9.1. Zapobieganie i zwalczanie nadużywania kanałów legalnej migracji

Nie raportowano istotnych wydarzeń w tym obszarze w 2021 r.

9.2. Zwalczanie ułatwiania nielegalnej migracji („przemytu”) i zapobieganie nielegalnemu pobytowi

Sytuacja na polsko-białoruskim odcinku granicy państwowej

W 2021 roku odnotowano stopniowy wzrost liczby cudzoziemców nielegalnie przekraczających granicę państwową z Republiki Białorusi do Polski. Strona białoruska odmówiła potwierdzenia faktu nielegalnego przekroczenia granicy przez migrantów, pomimo oczywistych śladów przekroczenia granicy państwowej z naruszeniem obowiązujących przepisów. Sytuacja migracyjna na polsko-białoruskim odcinku granicy państwowej nie przypominała tradycyjnie rozumianych zagrożeń migracyjnych, lecz była wynikiem celowych działań Republiki Białorusi związanych z instrumentalnym traktowaniem migracji w celu destabilizacji sytuacji wewnętrznej poszczególnych państw UE oraz wpływania na całą Wspólnotę, aby pod presją podejmowała korzystne dla Białorusi decyzje.

Współpraca między Strażą Graniczną a białoruską Strażą Graniczną w ostatnich latach (przed wyborami prezydenckimi na Białorusi w 2020 roku) przebiegała na dobrym poziomie. W drugiej połowie 2021 roku została praktycznie całkowicie zerwana. Strona białoruska nie realizowała postanowień umowy o readmisji. Już w lipcu 2021 roku białoruska Służba Graniczna przestała wykonywać swoje zadania w zakresie ochrony granic i zaczęła brać aktywny udział w nielegalnych działaniach związanych z przemytem migrantów do krajów UE, w tym do Polski.

Białoruskie służby koordynowały proces sprowadzania migrantów na Białoruś. W miarę rozwoju kryzysu migracyjnego, białoruskie służby nie tylko aktywnie zaangażowały się w przemyt migrantów, ale również zwiększyły liczbę funkcjonariuszy pełniących służbę w bezpośrednim sąsiedztwie

granicy. Pojawili się funkcjonariusze „innych służb” z bronią snajperską i maszynową którzy swoimi działaniami zablokowali i fizycznie „wypychali” migrantów przez granicę do Polski.

Ponadto, w celu zaostrzenia sytuacji na granicy strona białoruska zaczęła stosować prowokacje wobec strony polskiej (tj. strzelanie z broni palnej, przeładowywanie/mierzenie z broni, rzucanie kamieniami i konarami drzew w funkcjonariuszy i żołnierzy Sił Zbrojnych RP oraz pojazdy Straży Granicznej, odtwarzanie nagrań płaczących i krzyczących dzieci po stronie białoruskiej, rzucanie niebezpiecznych przedmiotów w stronę polską itp.) Zdarzały się przypadki, że służby białoruskie próbowały „wypchnąć” jak najwięcej migrantów z terytorium Białorusi. Podejmowane próby miały charakter sitowy i agresywny. Nasiliły się również prowokacje wobec strony polskiej (oślepienie światłami laserowymi, strzelanie z broni sygnalizacyjnej). Przełom listopada i grudnia to okres, kiedy duże grupy migrantów, przy aktywnym wsparciu funkcjonariuszy służb białoruskich, próbowały bardzo agresywnie sforsować granicę polsko-białoruską. Do incydentów dochodziło najczęściej po zmroku.

W kolejnej fazie kryzysu migracyjnego działania reżimu prowadziły do zmniejszenia liczby migrantów przebywających nie tylko w Mińsku i okolicach, ale także w magazynach/centrach logistycznych.

W rezultacie około 4 000 osób dobrowolnie powróciło do Iraku drogą lotniczą z Białorusi. Cudzoziemców zmuszano do wielokrotnych, udanych prób przekroczenia granicy z Polską lub grożono im odesłaniem do kraju pochodzenia. Trudno przewidzieć dalszy scenariusz działań strony białoruskiej, która nie ustaje w swoich prowokacjach.

Profil migracji na polsko-białoruskim odcinku granicy państwowej

Początkowy etap fali migracyjnej do lipca 2021 r. to głównie presja obywateli afgańskich, obywateli rosyjskich pochodzenia czeczeńskiego oraz widoczny udział obywateli tadżyckich i somalijskich. Od sierpnia udział obywateli Iraku stał się wyraźny i bardziej dominujący – na różnych poziomach. Czwarty kwartał 2021 r., oprócz utrzymującej się istotnej presji ze strony obywateli Iraku, przyniósł w szczególności wzrost udziału obywateli Syrii, a także obywateli Turcji, Iranu, Indii, Egiptu i Sri Lanki oraz zauważalny spadek udziału obywateli Afganistanu, Rosji, Tadżykistanu i Somalii. Na przełomie roku zaczęli pojawiać się w większej liczbie obywatele takich krajów jak Liban, Jemen, Etiopia i Senegal.

Nielegalna migracja na granicy polsko-białoruskiej

Podsumowując, na granicy Białorusi i Polski nadal odnotowuje się wysoki poziom zagrożenia przepięczością transgraniczną. Dotyczy to w szczególności nielegalnej migracji cudzoziemców z krajów o wysokim ryzyku migracji, którzy w zorganizowanych grupach przekraczają zieloną granicę z terytorium Białorusi. Od 2012 roku na tym odcinku granicy nie odnotowano takich incydentów, jednak po wyborach prezydenckich na Białorusi w sierpniu 2020 roku zjawisko to pojawiło się ponownie. W 2021 roku Straż Graniczna ujawniła łącznie 2.744 obywateli państw trzecich (głównie obywatele Iraku, Afganistanu, Syrii) nielegalnie przekraczających granicę państwową na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej poza przejściami granicznymi. Oznacza to ponad 22-krotny wzrost liczby zatrzymanych cudzoziemców w porównaniu z rokiem 2020. Największy wzrost liczby cudzoziemców ujawnionych w takich zdarzeniach nastąpił w III i IV kwartale 2021 roku (odpowiednio 1 521 i 1 073 przypadki).

W wyniku tej sytuacji podjęto szereg działań mających na celu zapobieganie nielegalnej migracji, w tym wprowadzono zmiany legislacyjne:

- W dniu 25 października 2021 roku weszła w życie ustawa z dnia 14 października 2021

roku o zmianie ustawy o cudzoziemcach i innych ustaw. Nowelizacja wprowadziła nowe przepisy do ustawy o cudzoziemcach, ustawy o udzieleniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz ustawy o ochronie granicy państwowej:

- Nowy art. 303B o cudzoziemcach, wraz z późniejszymi poprawkami art. 302, 303, 435, 438, 441 i 443, przewiduje, że cudzoziemcowi, który został zatrzymany bezpośrednio po niedozwolonym przekroczeniu granicy państwowej, będącej zewnętrzną granicą UE, zostanie wydany nakaz opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz czasowy zakaz wjazdu do Polski i strefy Schengen.
- Nowy art. 18c w ustawie o ochronie granicy państwowej wprowadza przepis karny dotyczący niszczenia infrastruktury granicznej, w szczególności płotów, zasieków, szlabanów lub wałów ochronnych.
- W dniu 2 listopada 2021 roku Prezydent RP Andrzej Duda podpisał ustawę z dnia 29 października 2021 roku o budowie zabezpieczenia granicy państwowej. Celem ustawy jest określenie zasad realizacji budowy bezpieczeństwa granicy państwowej, która jest jednocześnie zewnętrzną granicą Unii Europejskiej. Ze względu na presję migracyjną na polsko-białoruskim odcinku granicy państwowej, w przyjętej ustawie zaproponowano stworzenie mechanizmów, które umożliwiłyby budowę bariery w możliwie najkrótszym czasie. Mając na względzie powyższe, ustawa reguluje te kwestie w sposób kompleksowy.
- 30 listopada 2021 roku Prezydent RP Andrzej Duda podpisał nowelizację ustawy o ochronie granicy państwowej oraz niektórych innych ustaw. Nowelizacja zakłada możliwość wprowadzenia, na określony czas, zakazu zamieszkania na obszarach w pobliżu granicy. Przyjęte rozwiązania miały na celu poprawę bezpieczeństwa funkcjonariuszy Straży Granicznej, którzy wykonują zadania związane z ochroną granicy. Dziennikarze mogą pracować w strefie przygranicznej na specjalnych warunkach. Na okres od 1 grudnia 2021 roku do 1 marca 2022 roku wprowadzono tymczasowy zakaz przebywania na określonym obszarze w strefie przygranicznej.

Nielegalna migracja na granicy polsko-ukraińskiej

Na granicy polsko-ukraińskiej w przejściach granicznych zaobserwowano systematyczny wzrost liczby przypadków posługiwania się przez obywateli państw trzecich sfałszowanymi dokumentami uzupełniającymi. W 2021 roku Straż Graniczna ujawniła 3 465 takich przypadków (wzrost o 142% w porównaniu z rokiem 2020). Incydenty dotyczyły w szczególności obywateli Ukrainy, ale także Mołdawii, Gruzji i Turcji. Cudzoziemcy najczęściej posługiwali się sfałszowanymi dokumentami uzupełniającymi, głównie oświadczeniami o powierzeniu pracy cudzoziemcowi, dokumentami związanymi ze szczepieniem COVID-19 (świadectwo szczepienia, negatywny wynik testu) lub zaświadczeniami o wpisie wniosku do rejestru wniosków o pracę sezonową.

Odnotowane zdarzenia związane z nielegalną migracją obywateli Ukrainy wynikają z niekorzystnej sytuacji gospodarczej tego kraju, a jednocześnie z wysoką chłonnością polskiego rynku pracy. Duża skala migracji zarobkowej tej grupy cudzoziemców wiąże się z koniecznością uprawdopodobnienia faktu spełnienia warunków wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w celu świadczenia pracy oraz zagrożeniem posługiwania się sfałszowanymi dokumentami podczas kontroli granicznej. Ograniczenia wprowadzone w marcu 2020 roku w związku z pandemią COVID-19 przełożyły się na wzrost liczby sfałszowanych dokumentów uzupełniających, które miały potwierdzać cel pobytu cudzoziemca w Rzeczypospolitej Polskiej w okresie obowiązywania tych ograniczeń.

Odnotowano również rosnącą liczbę przypadków związanych z nielegalnym przekroczeniem granicy państwowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (poza przejściami granicznymi). W 2021 roku, Straż Graniczna zatrzymała w takich wypadkach 192 obywateli państw trzecich, co stanowi wzrost o 76% w porównaniu z rokiem 2020. Zatrzymano głównie obywateli Turcji, Ukrainy i Afganistanu. W przypadku obywateli tureckich czynnikiem ułatwiającym była możliwość wjazdu na Ukrainę na podstawie dowodów osobistych oraz zwiększenie liczby połączeń lotniczych między Turcją a Ukrainą. Ta grupa cudzoziemców

traktowała Polskę przeważnie jako kraj tranzytowy, a krajem docelowym były głównie Niemcy, głównie ze względu na dużą społeczność tureckich emigrantów w tym kraju. Z kolei zwiększona migracja obywateli afgańskich była związana z niestabilną sytuacją polityczną w kraju, co było ważnym czynnikiem skłaniającym do wyjazdu do krajów Europy Zachodniej.

Przemyt migrantów w zamkniętych przestrzeniach pojazdów

Działania państw członkowskich UE/strefy Schengen w postaci barier na granicach, a także ograniczenia w przemieszczaniu się między poszczególnymi krajami ze względu na restrykcje zapobiegające rozprzestrzenianiu się wirusa COVID-19, przyczyniły się w znacznym stopniu do utrzymania skali zjawiska przemytu migrantów w zamkniętych przestrzeniach samochodowych. Pomimo ww. ograniczeń, ten *modus operandi* służący do przemytu nielegalnych migrantów był stosowany cały czas ze względu na konieczność zapewnienia nieprzerwanego łańcucha dostaw towarów w UE. Atrakcyjność tego sposobu przemieszczania się migrantów potwierdza niezmiennie wysoka częstotliwość występowania tego typu zdarzeń w ostatnich latach. W 2021 roku Straż Graniczna odnotowała 91 incydentów związanych z przemytem migrantów ukrytych pojazdach, w których uczestniczyło 260 obywateli państw trzecich, natomiast w 2020 roku było to 65 incydentów, w których zatrzymano 254 cudzoziemców.

W 70 przypadkach, w które zamieszani byli głównie obywatele Afganistanu, Syrii i Maroka, jednoznacznie stwierdzono, że cudzoziemcy wjechali do Polski w ukryciu. Natomiast w pozostałych 21 przypadkach, z udziałem głównie obywateli Afganistanu, Maroka i Pakistanu – cudzoziemcy nie zostali zatrzymani natychmiast po znalezieniu ich w naczepie samochodu ciężarowego, ale zeznania i okoliczności ich zatrzymania wskazywały, że osoby te mogły wcześniej wjechać do Polski w taki sposób.

Najczęściej wykorzystywano trasy wzdłuż tzw. szlaku bałkańskiego. Migranci zwykle wsiadali do pojazdów w Rumunii, Bułgarii lub Serbii, skąd jechali przez Węgry i/lub Rumunię i dalej na Słowację

i/lub do Czech (zatrzymania migrantów w Polsce najczęściej następowały na kierunku ze Słowacji). Następnie próbowali przedostać się do Niemiec, Francji i krajów skandynawskich, co potwierdza rolę Polski jako kraju tranzytowego w kierunku krajów Europy Zachodniej. W większości przypadków cudzoziemcy wjeżdżali do Polski ukryci w przestrzeni ładunkowej samochodów ciężarowych. Zdarzały się przypadki ukrywania się migrantów w autobusach i pociągach.

Nielegalna migracja drogą powietrzną z Grecji

Droga powietrzna z Grecji (głównie z portów lotniczych w Atenach, Salonikach i na Krecie) jest alternatywną w stosunku do drogi lądowej ścieżką, którą migranci dostają się do krajów UE/Schengen, w tym do Polski. W 2021 roku Straż Graniczna zatrzymała 285 cudzoziemców bezpośrednio po przyjeździe z Grecji do Polski, co stanowi 6-krotny wzrost w porównaniu z rokiem 2020. Obywatele Syrii stanowili zdecydowanie najliczniejszą grupę zatrzymanych, w pozostałych przypadkach byli to również Afgańczycy i Irakijczycy. Zdecydowana większość migrantów posługiwała się sfałszowanymi dokumentami lub dokumentami należącymi do innych osób. Wyższa liczba incydentów w stosunku do roku 2020 wynikała głównie z przywrócenia usług lotniczych zawieszonych z powodu pandemii COVID-19.

Działania podjęte w związku z sytuacją na polsko-białoruskim odcinku granicy państwowej

Ze względu na bezprecedensową skalę zjawiska związanego z napływem nielegalnej migracji do Polski, podjęto działania mające na celu zwiększenie zdolności recepcyjnej oraz detencji cudzoziemców. W celu zabezpieczenia miejsc pobytu cudzoziemców zatrzymanych w związku z nielegalnym przekroczeniem granicy państwowej, na przejściu granicznym w Połowcach oraz w placówce

Straży Granicznej w Dubiczach Cerkiewnych utworzono Centrum Rejestracji Cudzoziemców. W centrach wykonywano wszelkie czynności związane z procedurą zatrzymania cudzoziemca, przyjęcia deklaracji o ubieganiu się o ochronę międzynarodową w Polsce, wszczęcia i przeprowadzenia postępowania administracyjnego oraz wystąpienia do sądu o umieszczenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców. W 2021 roku, w celu zwiększenia zdolności detencyjnych, nabyto obiekty infrastrukturalne spełniające odpowiednie kryteria i przeprowadzono niezbędne prace adaptacyjne. Ponadto, dokonano rozbudowy istniejących ośrodków strzeżonych z wykorzystaniem kontenerów mieszkalnych z podłączeniem do wszystkich niezbędnych mediów. W porównaniu z rokiem 2020, Straż Graniczna pięciokrotnie zwiększyła swoje możliwości w zakresie detencji administracyjnych.

W celu zapewnienia właściwej obsługi cudzoziemców oraz zabezpieczenia funkcjonowania ośrodków strzeżonych, do Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej, ośrodków strzeżonych i centrów rejestracji cudzoziemców oddelegowano funkcjonariuszy z innych pionów Straży Granicznej (w szczególności posiadających doświadczenie w pracy w pionie ds. cudzoziemców).

W ramach umowy podpisanej z Fundacją Dialog w Białymstoku, Straż Graniczna udzielała pomocy instytucjonalnej cudzoziemcom, którzy ze względów zdrowotnych nie mogli przebywać w ośrodku strzeżonym, zostali zakwalifikowani do grup wrażliwych oraz pochodzącym z państw, do których powrót został wstrzymany (np. obywatele Syrii i Afganistanu). Cudzoziemcy zakwalifikowani do programu otrzymali niezbędną pomoc, w tym zakwaterowanie w noclegowni fundacji, pełne wyżywienie, a także opiekę medyczną i psychologiczną. W 2021 roku z tej formy pomocy skorzystało około 300 cudzoziemców. Jednak zdecydowana większość z nich samowolnie opuściła siedzibę fundacji i kontynuowała nielegalną podróż do innych krajów UE po spędzeniu zaledwie kilku dni w programie.

10

Handel ludźmi

10.1. Rozwój krajowej polityki strategicznej

17 listopada 2021 roku Rada Ministrów przyjęła Krajowy Plan Działań (KPD) Przeciwno Handlowi Ludźmi na lata 2022-2024. KPD jest podstawowym dokumentem dotyczącym funkcjonowania systemu zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi. Krajowe Plany Działania są opracowywane co trzy lata i wyznaczają kierunki działań w zakresie zapobiegania handlowi ludźmi. Zobowiązują one adresatów do wykonywania określonych zadań związanych z ww. zagadnieniem. Zadania przewidziane do realizacji w ramach KPD mają zasięg ogólnokrajowy: dotyczą zarówno działań instytucji centralnych w zakresie tworzenia powszechnie obowiązujących przepisów prawnych czy wzorcowych praktyk, jak i działań podejmowanych we wszystkich regionach poprzez odpowiednie jednostki (w szczególności wojewódzkie zespoły ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi). Pierwszy dokument tego typu: „Krajowy program zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi” został przyjęty przez Radę Ministrów we wrześniu 2003 roku. Od 2009 roku nazwa dokumentu

została zmieniona na Krajowy Plan Działań Przeciwno Handlowi Ludźmi.

W dniu 12 października 2021 r. odbyło się posiedzenie Zespołu do spraw przeciwdziałania handlowi ludźmi, któremu przewodniczył Zastępca Dyrektora Departamentu Spraw Międzynarodowych i Migracji w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA), pełniący funkcję Sekretarza Zespołu do spraw przeciwdziałania handlowi ludźmi. Zespół jest organem pomocniczym MSWiA.

W IV kwartale 2021 r. przeprowadzono otwarty konkurs ofert na realizację zadania publicznego pn. Prowadzenie Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla Ofiar Handlu Ludźmi (KCIK). W 2022 r. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji powierzył realizację powyższego zadania dwóm organizacjom pozarządowym: „La Strada” – Fundacja Przeciwno Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu oraz Stowarzyszenie „Po MOC” dla Kobiet i Dzieci imienia Marii Niepokalanej. Umowa została podpisana 30 grudnia 2021 roku.

10.2. Wykrywanie oraz identyfikacja ofiar handlu ludźmi

Wśród działań prowadzonych przez Państwową Inspekcję Pracy (PIP) w 2021 roku w zakresie identyfikacji potencjalnych ofiar handlu ludźmi oraz zapobiegania handlowi ludźmi wskazać należy:

1. Opracowanie wytycznych dla inspektorów pracy w zakresie metodologii postępowania kontrolnego w przypadkach, gdy zachodzi podejrzenie handlu ludźmi, w szczególności w celu pracy przymusowej.

W 2021 roku zakończono prace nad opracowaniem wyżej wymienionych wytycznych dla inspektorów pracy wraz z towarzyszącą im listą wskaźników służących do identyfikacji potencjalnych ofiar handlu ludźmi do celów pracy przymusowej. Wytyczne są wynikiem kilkumiesięcznej pracy członków doraźnej grupy roboczej powołanej przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w ramach Zespołu Zadaniowego ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi, w skład której weszli m.in.

przedstawiciele Państwowej Inspekcji Pracy (Departament Legalności Zatrudnienia), Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Straży Granicznej, Komendy Głównej Policji oraz Fundacji Przeciwno Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu „La Strada”.

Powyższy dokument został przyjęty przez grupę roboczą 23 grudnia 2021 roku, a następnie przekazany do wszystkich okręgowych inspektoratów pracy w celu zastosowania go w codziennej działalności kontrolnej Państwowej Inspekcji Pracy.

2. Sesja szkoleniowa dla inspektorów pracy na temat zjawiska handlu ludźmi do celów pracy przymusowej.

Jak co roku, w Ośrodku Szkolenia Państwowej Inspekcji Pracy we Wrocławiu odbyło się szkolenie zorganizowane pod hasłem: „Problematyka zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi, w tym handlowi w celu pracy przymusowej”.

W szkoleniu, które odbyło się w dniach 25–26 listopada 2021 r., wzięło udział 19 pracowników Państwowej Inspekcji Pracy, głównie inspektorów pracy, a wykładowcami byli eksperci z Państwowej Inspekcji Pracy, Straży Granicznej, Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla Ofiar Handlu Ludźmi, Policji, a także Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, czyli instytucji oraz organizacji, do których kompetencji należy zapobieganie i zwalczanie handlu ludźmi, w tym handlu ludźmi do celów pracy przymusowej.

3. Wspólne kontrole inspektorów pracy PIP oraz funkcjonariuszy Straży Granicznej i Policji dotyczące legalności zatrudnienia w ramach akcji „EMPACT 2021”.

Realizując swoje ustawowe zadania w zakresie kontroli legalności zatrudnienia i wykonywania

pracy, w tym przez cudzoziemców, Państwowa Inspekcja Pracy, na podstawie postanowień umów dwustronnych, od wielu lat współpracuje z innymi organami w zakresie kontroli legalności zatrudnienia, przede wszystkim ze Strażą Graniczną i Policją.

W 2021 roku zrealizowano kolejną edycję ogólnokrajowej akcji pod nazwą „Labour Exploitation Impact Action Days 2021”, której celem jest przeciwdziałanie handlowi ludźmi. W ramach wspólnych działań prowadzonych na przełomie maja i czerwca 2021 inspektorzy pracy przeprowadzili kilkadziesiąt kontroli legalności zatrudnienia wspólnie z funkcjonariuszami Policji i Straży Granicznej. W wyniku wspólnych działań ujawniono szereg nieprawidłowości dotyczących legalności zatrudnienia i powierzania cudzoziemcom innych rodzajów pracy zarobkowej.

10.3. Zapewnienie informacji obywatelom państw trzecich będących ofiarami handlu ludźmi

W 2021 roku Państwowa Inspekcja Pracy prowadziła działania mające na celu pomoc potencjalnym ofiarom handlu ludźmi, a także podnoszenie świadomości i zapobieganie temu przestępstwu:

1. Ogólnokrajowa kampania komunikacyjna pod hasłem „Prawa na każdą porę roku”, zorganizowana pod patronatem Europejskiego Urzędu ds. Pracy (European Labour Authority, ELA).

W 2021 roku, w ramach działań krajowych, Państwowa Inspekcja Pracy włączyła się w realizację kampanii komunikacyjnej Europejskiego Urzędu ds. Pracy pod hasłem „Prawa na wszystkie pory roku”. Powyższa inicjatywa była skierowana do grupy docelowej pracowników, w tym obywateli, którzy oferują różnego rodzaju prace sezonowe, głównie w sektorze rolniczym. Głównym celem kampanii ELA było promowanie zarejestrowanej pracy sezonowej i przeciwdziałanie niezgłoszonej pracy sezonowej. Działania podjęte w ramach kampanii koncentrowały się głównie na:

- uświadamianiu pracownikom sezonowym ich praw, negatywnych konsekwencji pracy

niezgłoszonej, a także możliwości zgłoszenia pracy niezgłoszonej w celu uzyskania ochrony, dochodzenia swoich praw i przekształcenia pracy niezgłoszonej w pracę zgłoszoną;

- informowaniu pracowników sezonowych o obowiązkach ich pracodawców związanych z zapewnieniem m.in. bezpiecznych warunków pracy oraz wspieranie pracodawców w zapewnieniu zgodności z tymi wymogami;
- zapewnieniu, że pracodawcy są świadomi swojej odpowiedzialności w zakresie powierzenia legalnej pracy i korzyści, jakie wynikają z oferowania pracy w sektorze formalnym, a także ryzyka związanego z oferowaniem pracy nierejestrowanej;
- wspieraniu współpracy między organami krajowymi i partnerami społecznymi w celu przekazania pracownikom sezonowym odpowiednich wiadomości na temat przepisów prawnych i regulacji dotyczących ich pracy oraz zapewnienia sieci pomocy, konsultacji i doradztwa.

W związku z przystąpieniem Państwowej Inspekcji Pracy do kampanii „Prawa na wszystkie pory roku” we wszystkich Okręgowych Inspektoratach Pracy w Polsce podjęto działania mające na celu realizację opisanych powyżej założeń, w tym między innymi: zaangażowanie cudzoziemców w szkolenia organizowane dla pracowników i pracodawców w ramach działań prewencyjnych oraz promocyjnych, doradztwo i poradnictwo prawne w zakresie pracy sezonowej, promocję założeń kampanii oraz dedykowanej strony internetowej kampanii (<https://www.ela.europa.eu/en/campaigns/rights-for-all-seasons>) w lokalnych mediach, organizowanie konferencji, seminariów i spotkań komunikacyjnych na temat pracy sezonowej w ramach własnej działalności SLI oraz we współpracy z partnerami instytucjonalnymi i społecznymi. Przedmiotowe działania były realizowane od 1 sierpnia do 31 października 2021 r., przy czym ich największa intensywność przypadła na okres 20-24 września 2021 r. – wyznaczony przez Europejski Urząd ds. Pracy jako Tydzień Akcji.

Przez cały okres realizacji kampanii „Prawa na wszystkie pory roku” jednostki organizacyjne Państwowej Inspekcji Pracy prowadziły działania edukacyjne i komunikacyjne poprzez tradycyjne formy w celu zwiększenia wiedzy pracodawców i pracowników w zakresie pracy sezonowej. Podstawową formą tych działań były szkolenia. W okresie od sierpnia do końca października 2021 roku w całym kraju zorganizowano 136 szkoleń, których uczestnicy zapoznali się z przepisami prawnymi dotyczącymi pracy sezonowej. Przeszkolono 1 213 pracodawców i 2 542 pracowników, w tym 151 obcokrajowców. Należy zauważyć, że niektóre materiały informacyjne umieszczone na stronie internetowej Państwowej Inspekcji Pracy i rozpowszechniane przez okręgowe inspektoraty pracy w ramach ich własnej działalności zostały przetłumaczone na język ukraiński, ze względu na wysoki wskaźnik udziału pracowników ukraińskich, którzy podejmują pracę sezonową w naszym kraju.

Zakres tematyczny kampanii był również promowany na konferencjach i seminariach, których organizatorem lub uczestnikiem była

Państwowa Inspekcja Pracy. W ciągu 3 miesięcy trwania kampanii zorganizowano ponad 40 tego typu wydarzeń, mających na celu popularyzację problematyki pracy sezonowej. Działania mające na celu propagowanie przesłania i haseł kampanii obejmowały również doradztwo i porady prawne udzielane przez inspektorów pracy w zakresie prac sezonowych, a także tworzenie punktów informacyjnych i konsultacyjnych PIP podczas targów, wystaw rolniczych, dni otwartych i innych imprez masowych. Wiedza w tym zakresie była popularyzowana na ponad 800 stoiskach i punktach informacyjnych, a szacowana liczba odwiedzających stoiska wyniosła prawie 14 000 osób.

Warto również wspomnieć, że w ramach usług telefonicznych eksperci Państwowej Inspekcji Pracy przyjmowali pytania od osób zainteresowanych prawnymi aspektami pracy sezonowej. Niektóre okręgowe inspektoraty pracy, między innymi w Katowicach i Rzeszowie, uruchomiły własne serwisy telefoniczne poświęcone zagadnieniom pracy sezonowej.

Dzięki współpracy okręgowych inspektoratów pracy ze środkami masowego przekazu, kampania była również promowana w telewizji, radiu, w prasie i w Internecie, a także za pośrednictwem mediów społecznościowych na zasadzie non-profit. W ciągu trzech miesięcy działań kampanii w środkach masowego przekazu opublikowano około 370 ogłoszeń, sprawozdań, wywiadów, relacji i różnego rodzaju komunikatów związanych z przestaniem kampanii. Wskazać należy, że niektóre publikacje pojawiły się również w listopadzie 2021 roku, osiągając pod koniec miesiąca liczbę 450. Zasięg, czyli liczba potencjalnych odbiorców wyżej wymienionych publikacji (od 1 sierpnia do 31 października), wyniósł 1 800 000.

W trakcie wszystkich działań prowadzonych podczas realizacji kampanii wykorzystano około 25 758 egzemplarzy publikacji Państwowej Inspekcji Pracy. Wydano specjalną ulotkę pod tytułem „Praca sezonowa cudzoziemców”, zarówno w wersji papierowej do bezpłatnego rozdawania przez wszystkie okręgowe inspektoraty pracy, jak i w wersji online do pobrania ze strony internetowej www.pip.gov.pl.

Ponadto opracowano specjalną 16-stronicową wkładkę tematyczną do miesięcznika „Inspektor Pracy”, wydawanego przez Państwową Inspekcję Pracy. Dodatek do wrześniowego wydania magazynu poświęcony był tematowi pracy sezonowej i nowym przepisom prawnym dotyczącym zatrudniania cudzoziemców lub powierzania im innych rodzajów pracy zarobkowej.

2. Usługi doradcze w zakresie legalności zatrudnienia pracowników zagranicznych

W 2021 roku kontynuowano udzielanie porad telefonicznych w języku ukraińskim obywatelom Ukrainy, którzy od wielu lat stanowią największą grupę pracowników cudzoziemskich na terytorium Polski. Od 2020 roku Państwowa Inspekcja Pracy prowadzi 3 linie telefoniczne, za pośrednictwem których eksperci PIP udzielają porad dotyczących legalności zatrudnienia w języku ukraińskim.

W 2021 roku w ramach wyżej wymienionej usługi telefonicznej udzielono łącznie około 5 000 porad.

Usługi doradcze i konsultacyjne były szczególnie ważne w związku z wejściem w życie przepisów określonych w ustawie z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz stanów nadzwyczajnych przez nie wywołanych, a także niektórych innych aktów prawnych. Informacje na temat zasad zatrudniania i powierzania pracy zarobkowej cudzoziemcom w czasie pandemii COVID-19 można było uzyskać pod specjalnym numerem telefonu, ale także wchodząc na stronę internetową Państwowej Inspekcji Pracy (<https://www.pip.gov.pl/pl/informacje-dla-obcokrajowcow/covid-19-informacje-dla-cudzoziemcow>), która zawiera kompendium wiedzy na temat przepisów prawnych ww. ustawy w języku polskim, angielskim i ukraińskim.

11

Powrót i readmisja

11.1. Najważniejsze krajowe wydarzenia w obszarze powrotów

W kontekście sytuacji migracyjnej na polsko-białoruskim odcinku granicy państwowej w 2021 r. wprowadzono zmiany legislacyjne:

- Ustawa z dnia 14 października 2021 r. o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw weszła w życie (Dz. U. poz. 1918). Celem ustawy jest dostosowanie ustawodawstwa krajowego do aktualnej sytuacji migracyjnej występującej na granicy zewnętrznej. Przepisy ustawy mają zapewnić sprawne prowadzenie postępowań w przypadku przekroczenia granicy z naruszeniem prawa. Wprowadzenie do porządku prawnego przepisów ustawy znacznie skróci czas trwania postępowania i zapobiegnie nadużywaniu procedury przyznawania ochrony międzynarodowej. Osoby, które chcą ubiegać się o ochronę międzynarodową w Polsce, będą miały nieograniczony dostęp do procedury azylowej.
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 24 kwietnia 2015 r. w sprawie strzeżonych ośrodków i aresztów dla cudzoziemców zostało zmienione z dniem 21 lipca 2021 r. Zmiana rozporządzenia wynika z potrzeby wprowadzenia do porządku prawnego regulacji, zgodnie z którą w szczególnych okolicznościach, uzasadnionych potrzebą zlokalizowania pomieszczeń mieszkalnych, administracyjnych i gospodarczych strzeżonego ośrodka poza jego terenem, możliwe będzie zlokalizowanie tych pomieszczeń w budynkach poza strzeżonym ośrodkiem.
- Od 13 sierpnia 2021 r. zmieniono rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 24 kwietnia 2015 r. w sprawie strzeżonych ośrodków i aresztów dla cudzoziemców w celu zwiększenia możliwości przyjmowania w ośrodkach strzeżonych w przypadku konieczności jednoczesnego umieszczenia w nich dużej liczby cudzoziemców, a tym samym zwiększenia bezpieczeństwa i porządku publicznego w sytuacji masowego napływu migrantów. Zmiana rozporządzenia pozwala na zmniejszenie powierzchni przypadającej na jednego cudzoziemca w pokoju dla cudzoziemców lub w celi mieszkalnej z 4 m² do 2 m² na okres nieprzekraczający 12 miesięcy.

- Z dniem 21 sierpnia 2021 r. weszło w życie Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie czasowego zawieszenia lub ograniczenia ruchu granicznego na określonych przejściach granicznych, które wprowadziło nowe rozwiązania umożliwiające zawracanie na linię granicy państwowej osób, które nie należą do kategorii dopuszczonych na mocy przedmiotowego rozporządzenia do kontroli granicznej, z jednoczesnym pouczeniem o obowiązku opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Decyzje powrotowe

W 2021 roku decyzjami o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu objęto 10 349 cudzoziemców, z czego decyzje wykonało 6 561 cudzoziemców, co stanowi wykonalność na poziomie 63% (2020 – 77%). Oceniając stopień wykonalności ww. decyzji należy zauważyć, że 5 773 nielegalnie przebywających cudzoziemców, tj. 88%, otrzymało przedmiotową decyzję poprzez dobrowolne zgłoszenie się na przejściu granicznym w celu opuszczenia Polski, co jest równoznaczne z wykonaniem obowiązku opuszczenia terytorium RP. Około 75% wszystkich wydanych decyzji zobowiązujących cudzoziemca do powrotu stanowiły decyzje z terminem opuszczenia terytorium RP (decyzje dobrowolne).

W związku z kryzysem migracyjnym na polsko-białoruskim odcinku granicy państwowej, Straż Graniczna odnotowała zmianę profilu w zakresie nielegalnej migracji. Dotychczas największą liczbę cudzoziemców, w stosunku do których Straż Graniczna wydała decyzję o zobowiązaniu do powrotu, stanowili cudzoziemcy pochodzący głównie z krajów byłego ZSRR (tj. Ukrainy, Białorusi, Rosji, Gruzji, Mołdawii) oraz z Wietnamu. W 2021 roku nastąpił wzrost zakresu wydanych decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu dotyczący obywateli Iraku (2021 – 1 357 osób, 2020 – 22 osoby) i Afganistanu (2021 – 253 osoby, 2020 – 44 osoby).

Czynności identyfikacyjne oraz powroty przymusowe obywateli Iraku

W 2021 roku współpraca z Irakiem w zakresie identyfikacji i przymusowych powrotów należała do najbardziej problematycznych ze względu na dużą skalę zjawiska i brak zgody władz irackich na realizację przymusowych powrotów. W 2021 roku do Ambasady Iraku w Warszawie skierowano 427 wniosków o identyfikację obywateli irackich i wydanie zastępczego dokumentu podróży w celu powrotu do kraju pochodzenia – 227 wniosków pozostało bez odpowiedzi. Ambasada Iraku wydała tylko 20 dokumentów podróży na powrót do kraju pochodzenia. Należy zauważyć, że około 70% wszystkich cudzoziemców przebywających w ośrodkach strzeżonych to obywatele Iraku.

W dniach 13–15 grudnia 2021 roku odbyła się misja identyfikacyjna pod auspicjami Agencji Frontex, której celem było potwierdzenie tożsamości cudzoziemców deklarujących obywatelstwo irackie przez służby Iraku oraz wydanie dokumentów zastępczych w celu ich powrotu do kraju pochodzenia. Strona iracka potwierdziła tożsamość 143 osób, natomiast w przypadku 1 osoby tożsamość nie została potwierdzona. Straż Graniczna w wyniku misji uzyskała tylko 6 dokumentów umożliwiających powrót do kraju pochodzenia dla cudzoziemców, którzy wyrazili chęć dobrowolnego powrotu do Iraku.

W ubiegłym roku Straż Graniczna trzykrotnie zwracała się do strony irackiej o zgodę na lądowanie samolotu czarterowego w celu wykonania operacji powrotu. Za każdym razem strona iracka nie wydawała zgody na lądowanie samolotu. Przymusowe powroty obywateli Iraku odbywały się regularnymi lotami tylko w przypadku obcokrajowców, którzy posiadali ważne dokumenty podróży lub wyrazili chęć dobrowolnego powrotu do Iraku.

Problem braku współpracy ze strony irackiej w sprawie readmisji był wielokrotnie podnoszony na szczeblu krajowym i unijnym.

Powroty przymusowe

W 2021 roku, ze względu na sytuację w Afganistanie, Straż Graniczna dodała Afganistan do krajowej listy państw trzecich, do których realizacja powrotów jest wstrzymana.

W 2021 roku dokonano 788 przymusowych powrotów (drogą powietrzną i lądową), w tym we współpracy z agencją Frontex przymusowe powroty 345 cudzoziemców drogą powietrzną (głównie obywateli Iraku, Gruzji, Turcji, Rosji).

Przymusowe powroty odbywały się w miarę możliwości na bieżąco, choć nadal w warunkach pandemii COVID-19 i związanych z tym ograniczeń ustalonych przez: kraje pochodzenia cudzoziemców oraz linie lotnicze (konieczność posiadania ważnych badań/szczepień, a w niektórych przypadkach konieczność zabezpieczenia miejsca kwarantanny dla przekazywanej osoby).

Szukano innych możliwości zorganizowania powrotu cudzoziemców do kraju pochodzenia (w dobie pandemii), takich jak wykorzystanie specjalnych lotów czarterowych realizowanych w ramach projektu #LOTdoDomu (w 2021 roku przekazano 5 obywateli Gruzji) oraz lotów repatriacyjnych realizowanych na zlecenie rządów państw trzecich (w 2021 roku 18 obywateli Wietnamu).

22 września 2021 roku Straż Graniczna podjęła próbę zorganizowania operacji powrotu do Tadżykistanu (koordynowanej przez Agencję Frontex). Do operacji przyłączyły się inne kraje UE (np. Litwa i Niemcy). W dniu rozpoczęcia operacji strona tadżycka wycofała swoją zgodę na lądowanie. Nie otrzymano żadnego oficjalnego stanowiska w sprawie wyjaśnienia sytuacji (stan na luty 2022r.).

11.2. Współpraca z państwami pochodzenia cudzoziemców i tranzytu w zakresie zarządzania powrotami i reintegracją

Współpraca międzynarodowa stanowi jeden z kluczowych elementów determinujących skuteczność i efektywność służb migracyjnych państw trzecich. Straż Graniczna inicjuje oraz rozwija współpracę międzynarodową z krajami pochodzenia cudzoziemców w zakresie powrotów poprzez organizowanie szkoleń, warsztatów i wizyt studyjnych. Powyższe działania projektowe bezpośrednio przyczyniają się do wzmocnienia zdolności krajów trzecich w zakresie zarządzania nielegalną migracją. Ponadto, stanowią one również cenną platformę wymiany informacji w zakresie migracji. W 2021 roku Straż Graniczna zrealizowała szereg działań szkoleniowych skierowanych do Ukrainy, krajów Azji Środkowej i Wietnamu.

- Szkolenie z zakresu fałszerstw dokumentów dla przedstawicieli administracji państwowej państw Azji Środkowej i Ukrainy.

W 2021 roku Straż Graniczna przeprowadziła 3 warsztaty z zakresu fałszerstw dokumentów dla przedstawicieli Uzbekistanu, Tadżykistanu i Ukrainy. Zajęcia były prowadzone przez najlepszych ekspertów Straży Granicznej.

Ponadto, Straż Graniczna przeprowadziła szkolenia oraz warsztaty z zakresu problematyki

migracyjnej dla przedstawicieli administracji państwowej z następujących krajów:

1. Ukraina – 107 uczestników (Państwowa Służba Migracyjna Ukrainy, Państwowa Służba Graniczna Ukrainy);
2. Wietnam – 30 uczestników (Departament Spraw Imigracyjnych Socjalistycznej Republiki Wietnamu);
3. Uzbekistan – 12 uczestników (Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Wojska Graniczne Republiki Uzbekistanu).

W 2021 roku zrealizowano również wizytę studyjną dla przedstawicieli Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Służby Granicznej Republiki Kirgiskiej (5 uczestników). Głównym celem wizyty było przedstawienie stronie kirgiskiej systemu oraz metod ochrony granicy zewnętrznej Unii Europejskiej w celu m.in. zapobiegania nielegalnej migracji. Ponadto, podczas wydarzenia przedstawiono informacje dotyczące zasad funkcjonowania strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców.

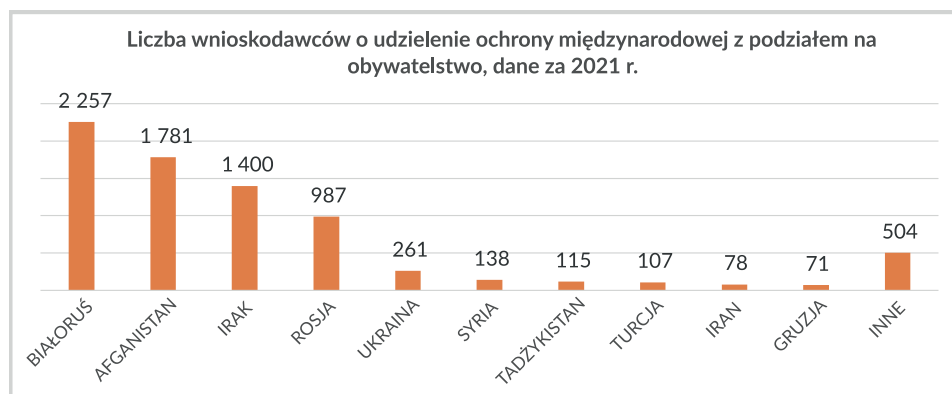
Wymienione wyżej inicjatywy sfinansowano w ramach Funduszu Azylu, Migracji i Integracji.

12

**Załącznik A – krajowe dane
statystyczne**

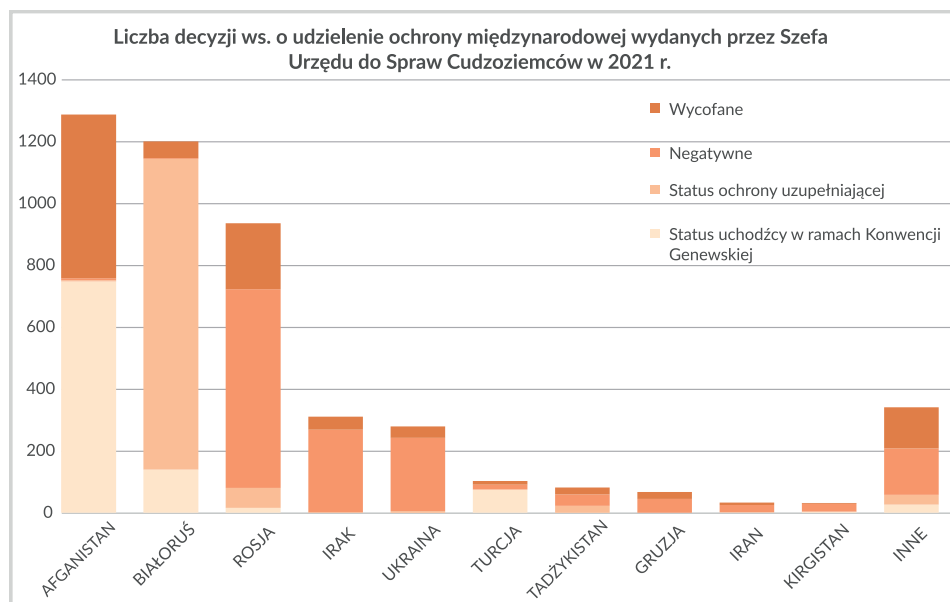
Liczba wnioskodawców o udzielenie ochrony międzynarodowej z podziałem na obywatelstwo, dane za 2021 r.

Obywatelstwo	Razem
BIAŁORUŚ	2 257
AFGANISTAN	1 781
IRAK	1 400
ROSJA	987
UKRAINA	261
SYRIA	138
TADŻYKISTAN	115
TURCJA	107
IRAN	78
GRUZJA	71
INNE	504
Razem	7 699

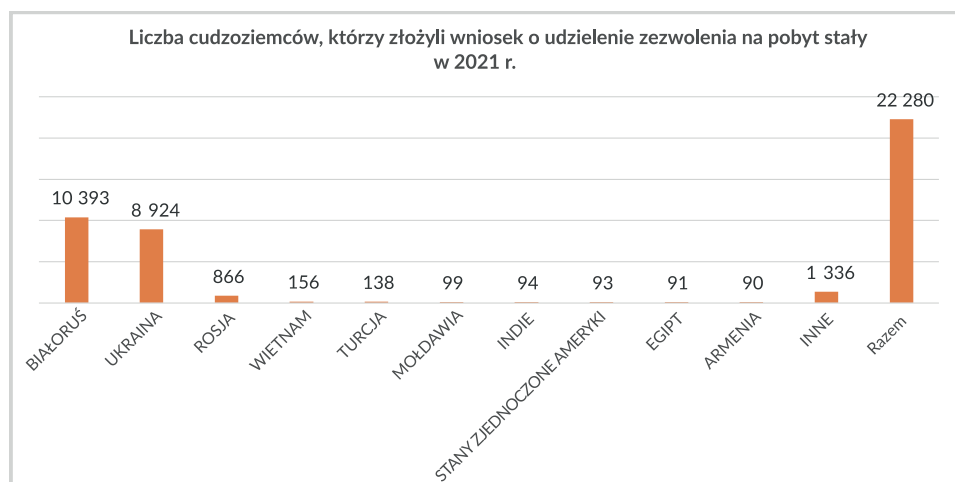
Liczba decyzji ws. o udzielenie ochrony międzynarodowej wydanych przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców w 2021 r.

Obywatelstwo	Status uchodźcy w ramach Konwencji Genewskiej	Status ochrony uzupełniającej	Negatywne	Wycofane	Razem
AFGANISTAN	751	3	7	530	1 291
BIAŁORUŚ	140	1 008	3	54	1 205
ROSJA	17	64	644	214	939
IRAK	1	1	268	42	312
UKRAINA	1	5	238	37	281
TURCJA	76	-	15	12	103
TADŻYKISTAN	1	22	37	22	82
GRUZJA	-	-	45	23	68
IRAN	2	-	23	9	34
KIRGISTAN	3	1	26	2	32
INNE	27	31	151	133	342
Razem	1 019	1 135	1 457	1 078	4 689

Liczba cudzoziemców, którzy złożyli wniosek o udzielenie zezwolenia na pobyt stały w 2021 r.

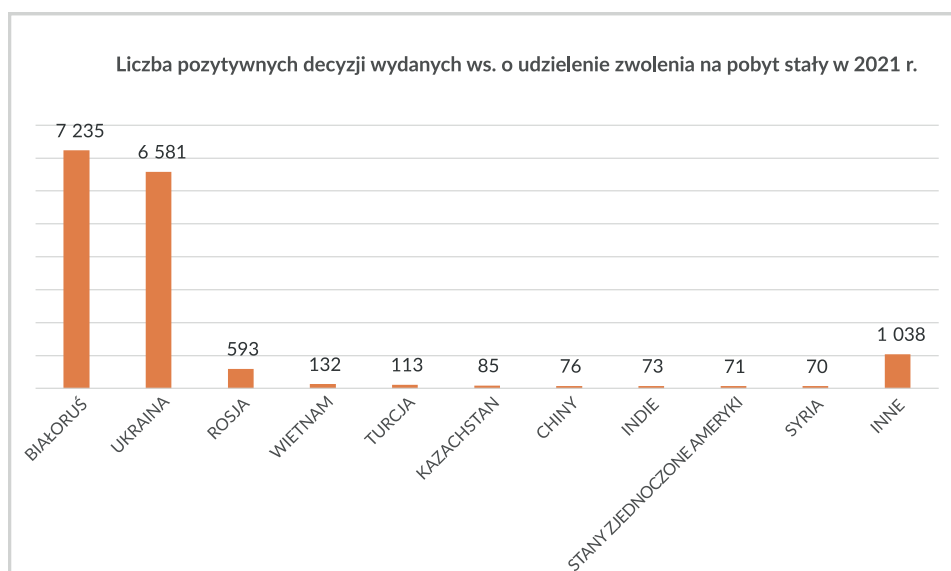
Obywatelstwo	Razem
BIAŁORUŚ	10 393
UKRAINA	8 924
ROSJA	866
WIETNAM	156
TURCJA	138
MOŁDAWIA	99
INDIE	94
STANY ZJEDNOCZONE AMERYKI	93
EGIPT	91
ARMENIA	90
INNE	1 336
Razem	22 280

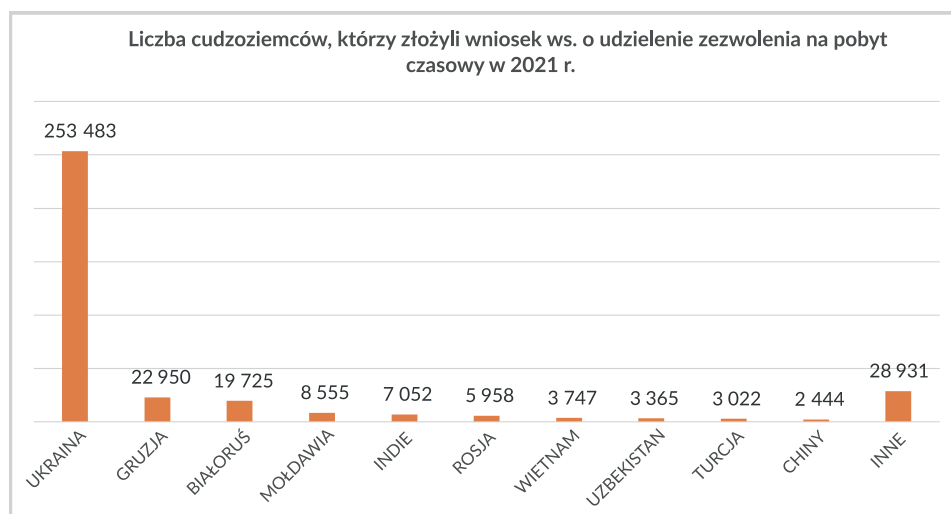
Liczba pozytywnych decyzji wydanych ws. o udzielenie zezwolenia na pobyt stały w 2021 r.

Obywatelstwo	Razem
BIAŁORUŚ	7 235
UKRAINA	6 581
ROSJA	593
WIETNAM	132
TURCJA	113
KAZACHSTAN	85
CHINY	76
INDIE	73
STANY ZJEDNOCZONE AMERYKI	71
SYRIA	70
INNE	1038
Razem	16 067

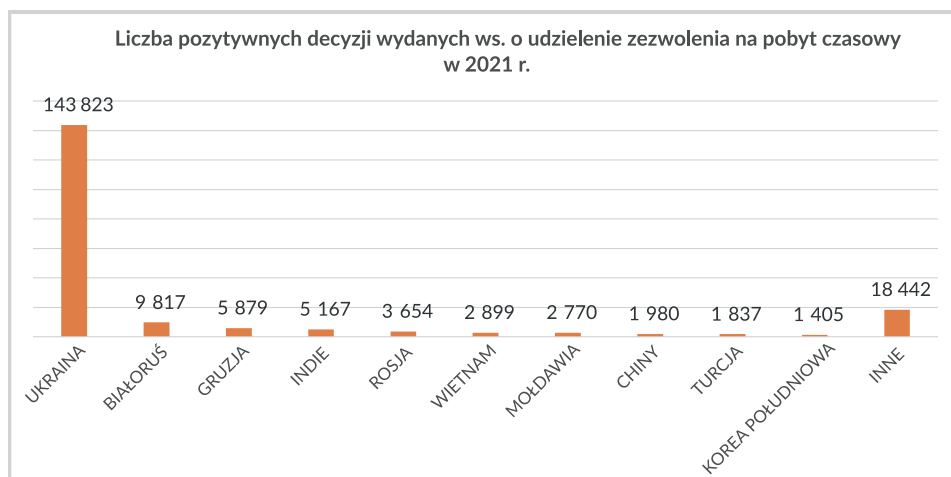
Liczba cudzoziemców, którzy złożyli wniosek ws. o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy w 2021 r.

Obywatelstwo	Razem
UKRAINA	253 483
GRUZJA	22 950
BIAŁORUŚ	19 725
MOŁDAWIA	8 555
INDIE	7 052
ROSJA	5 958
WIETNAM	3 747
UZBEKISTAN	3 365
TURCJA	3 022
CHINY	2 444
INNE	28 931
Razem	359 232

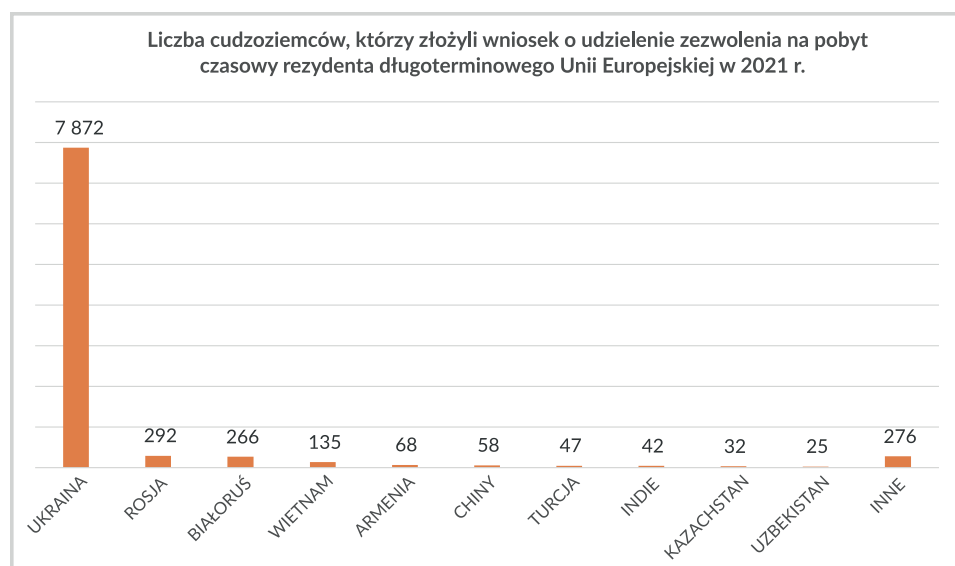
Liczba pozytywnych decyzji wydanych ws. o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy w 2021 r.

Obywatelstwo	Razem
UKRAINA	143 823
BIAŁORUŚ	9 817
GRUZJA	5 879
INDIE	5 167
ROSJA	3 654
WIETNAM	2 899
MOŁDAWIA	2 770
CHINY	1 980
TURCJA	1 837
KOREA POŁUDNIOWA	1 405
INNE	18 442
Razem	197 673

Liczba cudzoziemców, którzy złożyli wnioski o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej w 2021 r.

Obywatelstwo	Razem
UKRAINA	7 872
ROSJA	292
BIAŁORUŚ	266
WIETNAM	135
ARMENIA	68
CHINY	58
TURCJA	47
INDIE	42
KAZACHSTAN	32
UZBEKISTAN	25
INNE	276
Razem	9 113

Liczba pozytywnych decyzji wydanych ws. o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej w 2021 r.

Obywatelstwo	Razem
UKRAINA	4 214
ROSJA	180
BIAŁORUŚ	173
WIETNAM	83
ARMENIA	51
TURCJA	26
CHINY	24
KAZACHSTAN	21
INDIE	17
UZBEKISTAN	16
INNE	147
Razem	4 952

